

ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ ВЗАЄМОДОПОМОГИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дарина Кириченко,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Оксана Сорочинська,
кандидат педагогічних наук, доцент
ksena21031977@gmail.com
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Постановка проблеми. Сучасна система дошкільної освіти спрямована на формування всебічно компетентної особистості дитини, яка готова долучатися до різних видів діяльності, взаємодіяти один із одним. Соціалізація дитини є одним із пріоритетних завдань закладів дошкільної освіти. Також формування навичок взаємодопомоги та співпраці є важливим для успішного здійснення різних видів діяльності дітей. Поступово, з віком у дітей формується досвід та розуміння необхідності взаємодопомоги у досягненні поставленої мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою здійснення спільної діяльності та взаємодопомоги займалися такі вчені, як Л. Артемова, Я. Коломинський, А. Кричук, С. Кулачківська.

Значення різних видів діяльності, зокрема ігрової, як засобу морального виховання досліджували О. Кононко, О. Кошелівська, І. Лохвицька, Н. Фролова.

Ефективність різних видів діяльності як засобу виховання моральної поведінки дітей дошкільного віку обґрунтовують дослідження Л. В. Артемової, З. Н. Борисової, Р. С. Буре, В. І. Жуковської, В. П. Залоніної, Л. В. Крайнової, Т. О. Маркової, В. Г. Нечаєвої, В. О. Павленчик, Г. І. Поніманської та інших.

Мета статті – визначити особливості формування досвіду взаємодопомоги в дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дошкільні роки – найважливіший період формування характеру. Моральні уявлення, сформовані в старшому дошкільному віці, потребують наповнення новим соціальним змістом. Діти виконують загальноприйняті моральні вимоги, не усвідомлюючи цього. Спочатку, в молодшому та середньому дошкільному віці, вони засвоюють їх практично, через поради та вказівки дорослих. У старшому дошкільному віці, коли вони вже усвідомлюють їх, слід формувати досвід дотримання правил поведінки, встановлених вихователями. Ознайомлення з моральними нормами передбачає формування уявлень про правила, які їх регулюють, організація спільної діяльності, корисної для закріплення позитивного ставлення до правил поведінки, створення основи для колективного мислення [1, С. 24].

Виховання дітей дошкільного віку спрямоване на формування їхньої моральної позиції, цінностей, інтересів і потреб. На цьому етапі закладаються

основи морального розвитку, формуються думки, почуття і звички, які ведуть до подальшого розвитку [6, С. 250].

Моральне виховання – це цілеспрямована взаємодія дорослих і дітей із метою формування моральних почуттів і якостей, засвоєння моральних норм і правил, розвитку моральної мотивації та навичок поведінки. Ще В. О. Сухомлинський у своїй праці зазначав, що моральна свідомість як духовний аспект моралі ґрунтується на розумінні проблем, а моральність формується як системна цілісність у взаємодії з моральною діяльністю та моральними відносинами [5, С. 321–330].

У свою чергу В. Котирло зазначала, що основою етичного виховання є формування позитивного ставлення дитини до іншої людини, а емоційне відношення до однолітка включає в себе всю сукупність його стосунків із ними [6, С. 50].

Отже через природне прагнення до спілкування та взаємодії з однолітками в соціальній діяльності діти потрапляють у різні проблемні ситуації, які потребують морального регулювання. Дотримання моральних норм набуває практичного значення. Засвоєння моральних норм і правил поведінки визначається насамперед змістом діяльності, рівнем вправності в її виконанні та характером спілкування і взаємодії з оточуючими.

На психологічному рівні розпізнаються різні аспекти взаємодопомоги людей. Вона вважається складовою або наслідком якогось психологічного процесу чи події. У зарубіжній психології концепція взаємодопомоги вважається першорядною для терапевтичного впливу (К. Роджерс), як каталізатор альтруїзму (А. Бандура), як засіб уникнення почуття провини з метою сприяння щастю іншого (З. Фрейд та ін.).

На педагогічному рівні взаємодопомога дошкільників розглядається як моральна поведінка по відношенню до дітей (Р. С. Буре, Л. В. Крайнова, М. Мірзаабдуллаєва, І. В. Сушкова, А. Д. Шатов та ін.), прояв милосердя (І. Б. Княжева); допомога між дошкільниками (Л. О. Пеньєвська).

Гра – це спосіб пізнання життя і основний вид діяльності дітей. На додаток до основних потреб, таких як харчування, здоров'я, захист і навчання, потреба в грі є незамінною для дітей. Через гру діти зміцнюють свою самооцінку та ідентичність. Гра - це спонтанна і вільна дитяча діяльність, що передбачає інтеграцію думки і дії, спілкування і самовираження. Гра приносить позитивні емоції, досвід успіху та впевненість у собі. Гра є інтуїтивною та спонтанною і не може бути запрограмована ззовні або автоматично керована.

Г. Дзятківська визначає ігрову діяльність як таку, що відрізняється від інших видів діяльності своєю природою, багатофункціональністю, а також має чітко поставлену мету та відповідний педагогічний результат [4, С. 141-144].

Дидактичні ігри також спрямовані на моральне виховання дошкільників. Через ігрову діяльність діти вчаться співпрацювати з іншими, поважати думку інших, бути лояльними до інших, засвоюють норми поведінки в колективі та розвивають вміння дбайливо ставитися до предметів та іграшок. Дорослі повинні підбирати ігри, які допомагають учням розвивати емпатію та толерантність [8, С. 82-85].

Гра є оптимальним засобом всебічного розвитку дитини дошкільного віку, яка розширює та поглиблює уявлення про довколишній світ, а також формує базові якості особистості, задовольняє соціальні потреби[2].

В Концепції дошкільної освіти підкреслюється важливість гри в освітньому процесі. Гра дозволяє дітям бути особливо активними та відчувати себе, а гра має бути основною формою організації дитячого життя[3, с. 67].

За допомогою різних ігор діти вчаться аналізувати конкретні ситуації та знаходити оригінальні рішення. Даний процес здійснюється ефективніше при співпраці дітей та дорослих, їхній спільній творчості. Методи теорії креативного вирішення проблем руйнують стереотипи, розкривають гнучкість мислення і допомагають бачити і розуміти сміливі та несподівані рішення[7, С. 102-107].

Висновки. Таким чином, моральне виховання дітей дошкільного віку здійснюється поступово та систематично, передбачає формування свідомості та моральної культури в дітей під час різних видів ігрової діяльності, зокрема ігрової.

Список використаних джерел

1. Виховання дошкільника в праці/ З. Н. Борисова, Г. В. Беленька, М. А. Машовець, Н. М. Кот. Матвієнко О. В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія. К.: ВД «Стилос». 2006. 543 с.
2. Гра в житті людини. URL – http://psychologis.com.ua/igra_v_zhizni_rebenka.htm (дата звернення – 10.01.2024)
3. Дебора Накнамара. Спокій. Гра. Розвиток. Вид-во.: Смакі. 2021.
4. Дзятківська Г. Ігрові технології навчання в початковій школі: особливості використання. Магістерський науковий вісник. 2015. № 23. С. 141–144
5. Довбня С. О., Шулигіна Р. А. Теоретико-методичний супровід ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2019. Вип. 72. Т. 1. С. 10–176.
6. Завязун Т. Вплив ігрової діяльності на всебічний розвиток дитини-дошкільника. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2018. Вип. 64. С. 93–96.
7. Синько О. В. Використання методики ТРВЗ в ігровій діяльності дошкільнят. Таврійський вісник освіти. 2013. № 2. С. 102–107.
8. Стасів Н., Війчук Т., Стасів Н. Особливості використання навчальних комп'ютерних ігор у початковій школі. Молодь і ринок. 2019. № 9. С. 82–85.